

Eesti keelt saab õppida ka väljaspool keeletundi

*Kuidas toetada õppimiskohustuslikke Ukraina noori,
kelle jaoks koolis pakutavast keeleõppest ei piisa*

Kõigil noortel, eriti aga pagulastaustaga noortel, kelle eesti keele oskus ei ole veel piisav, et soovitud õpiteed jätkata, peab olema olemas võimalus edasi õppida ja keelt arendada.

Koolid pakuvad noortele täiendavat keeleõpet, kuid sellest ei pruugi alati piisata. Eriti keeruline on olukord noortel, kelle keeleoskus takistab haridustee jätkamist pärast põhikooli ning kelle jaoks ei ole väljaspool kooli sobivat keeleõppe võimalust lihtne leida.

Eesti Pagulasabi on oma töös palju kokku puutunud Ukrainast Eestisse jõudnud noortega ning püüdnud mõista, mis aitab neil siin kohaneda, eesti keelt õppida, sõpru leida ja oma haridusteed jätkata.

Kahel viimasel aastal oleme projekti „Language Ladder“ raames uurinud noorte keeleõppega seotud vajadusi ja võimalusi lähemalt. Käesolev dokument koondab selle töö peamised tähelepanekud ja ettepanekud.

Põhilised soovitused

Õppimiskohustuslikele noortele peab olema tagatud piisav formaalne eesti keele õpe, mis vastab nende tasemele ja toetab õpitee jätkamist. Samas ei pruugi õpetaja juhitud õppest üksi piisata, eriti nende noorte puhul, kelle jaoks on keele kasutamine igapäevaelus veel keeruline. Formaalse õppe kõrval on vaja paindlikke kooliväliseid võimalusi, kus noor saab keelt kasutada ja harjutada noorsootöös, huvitegevuses ja muudes igapäevastes tegevustes. Tegevuspõhine keeleõpe ei asenda formaalset õpet, vaid täiendab seda ning aitab muuta õpitu päriselus kasutatavaks.

Ukraina noorte keeleõppe toetamiseks soovitame:

- 1. Leppida kokku vastutus õppimiskohustuslike noorte koolivälise keeleõppe toe eest.** Noorel ja temaga töötaval spetsialistil peab olema selge, kelle poole pöörduda ja kust saada tuge, kui kooli pakutavast keeleõppest ei piisa. See vastutus peab ühendama hariduse, noorsootöö ja lõimumise võimalused.
- 2. Laiendada noortele tasuta keeleõppe võimalusi B1-tasemest kõrgemale ning pakkuda haridustee jätkajatele tuge eesti keele eksamiks valmistumisel.** Kui noore järgmine samm haridusteel eeldab kõrgemat keeleoskust, ei tohiks pärast B1-taset lõppeda ka tasuta toe võimalus.
- 3. Käsitleda tegevuspõhist keeleõpet ühe võimaliku rahastatava keeleõppe vormina.** Tegevuspõhist keeleõpet saab pakkuda kohtades, kus noored juba käivad – näiteks noortekeskustes, huviringides või kutseõppe keskkonnas. Nii saab kasutada olemasolevaid võimalusi ja noorsootöö võrgustikku senisest teadlikumalt, ilma et iga noore jaoks tuleks luua eraldi teenus.
- 4. Teha olemasolevad võimalused noorega töötavale spetsialistile lihtsasti leitavaks.** Noorsootöötaja, õpetaja või muu noorega töötav inimene peaks saama kiiresti teada, milliseid keeleõppe võimalusi on noorele pakkuda ja kuhu teda suunata. Noored ise ei pruugi osata sobivat abi otsida. Eesti Pagulasabi on selleks juba koostanud praktilise juhendi haridus- ja noorsootöötajatele, mis koondab soovitusi, kuidas toetada noore keeleõpet ka väljaspool keeletundi. Juhend on leitav [Pagulasabi kodulehelt](#).

Mida noored ise ütlevad?

Oma töös Ukrainast Eestisse saabunud noortega oleme keskendunud sellele, millised tegurid toetavad nende kohanemist, eesti keele õppimist, haridusteed ja sotsiaalsete sidemete kujunemist ning millised takistused võivad neid protsesse pidurdada. Selleks korraldasime kevadel Kohtla-Järvel, Pärnus ja Tallinnas töötubasid, kus osalesid Ukraina noored, nende vanemad ja Ukraina Akadeemia õpetajad. Aruteludes rääkisime noorte igapäevaelust ja haridusest ning otsisime koos võimalusi, kuidas vähendada keele-, haridus- ja sotsiaalseid takistusi.

Kõigis toimunud töötubades mainisid noored nelja peamist teemat:

- **Keel areneb seal, kus seda on põhjust kasutada.** Noored nimetasid õppimist toetavate olukordadena laagreid, matku, sporti, mängu, kino, turul ja poes käimist ning muid igapäevaseid tegevusi.
- **Eksimiseks peab olema turvaline koht.** Noored kirjeldasid eksimise hirmu ja vajadust keskkonna järele, kus eesti keelt saab kasutada ilma pideva hindamiseta. See annab võimaluse proovida, eksida ja uuesti proovida.
- **Kontakt Eesti eakaaslastega on samuti keeleõppe osa.** Ainuüksi Eesti koolis õppimine ei taga veel tähenduslikke suhteid Eesti noortega. Sõprussuhted ja kuuluvustunne loovad olukordi, kus keelt on päriselt vaja kasutada.
- **Tugi on vajalik ka siis, kui noor ei tea veel, kas ta jääb Eestisse.** Ebamäärasus tuleviku suhtes ei vähenda vajadust suhete, tegevuste ja keeleoskuse järele siin ja praegu.

Taustast

Alates 2025. aasta septembrist kehtib õppimiskohustus 18. eluaastani või kutse- või keskkhariduse omandamiseni. Riik peab tagama selleks õppekohad, sealhulgas ettevalmistava õppe noortele, kes ei ole veel valmis kohe edasi õppima.

Keeleõppe võimalused ei ole selle muudatusega sammu pidanud. Koolid pakuvad küll lisatunde, kuid ütlevad samas, et sellest ei pruugi piisata õpingute jätkamiseks pärast 9. klassi. Noorel, kelle eesti keele oskus ei ole gümnaasiumis jätkamiseks veel piisav, on väljaspool kooli vähe sobivaid võimalusi.

Väljaspool kooli on keeleõppe pakkumine suuresti üles ehitatud täiskasvanute vajadustest lähtudes. Integratsiooni Sihtasutuse tasuta kursused ulatuvad A1-, A2- ja B1-tasemeni ning üle viie aasta Eestis elanud täiskasvanutele pakutakse tasuta A1–B1.1/B1.2 taseme kursusi. Gümnaasiumis jätkamiseks ja riigieksamiteks on vaja kõrgemat keeleoskust. Tasuta B2-taseme võimalus on olemas Haridus- ja Teadusministeeriumi e-kursuse „Keelelend“ näol, kuid tegemist on iseseisva õppega, mis on alles valmimas: 2026. aasta jaanuaris oli 15 peatükist avatud kolm. Riigieksamiteks valmistatakse seetõttu suures osas tasulistel kursustel.

Nõudlus keeleõppe järele on samal ajal suur. 2025. aastal pakkus Integratsiooni Sihtasutus ajutise kaitse saajatele 4020 õppekohta, kuid 2026. aasta septembri seisuga viibib Eestis 30 962 ajutise kaitse saajat. Alates 2026. aasta 1. jaanuarist eeldab püsivalt Eestisse elama asumise elamisluba lisaks kohanemisprogrammi läbimisele ka A2-tasemel eesti keele oskust, mis suurendab nõudlust olemasolevate kursuste järele veelgi.

Sama vajadus tuleb esile ka Eesti Pagulasabi 2025. aasta sotsiaal-majanduslikus uuringus. Kogu täisealise vastajaskonna seas ütles 52%, et vajab oma tasemele paremini sobivaid kursusi või paindlikumaid õppimise aegu. 39% leidis, et võimalusi eesti keelt päriselus harjutada on vähe.

Puudujäägid tulevad esile ka noortega töötavate inimeste igapäevatöös. Lõuna-Eesti noorsootöötajad tõid 2026. aasta juunis näiteid juhtumitest, kus Ukraina noori on suunatud kutsekoolide keelekursustele ka siis, kui nad ei ole selle kooli õpilased. Eesti Pagulasabi huvirühmade kaardistuses tõid sama probleemi esile Rakvere, Lääne-Harju, Viljandi, Märjamaa ja Haapsalu: noortele sobivaid keeleõppe võimalusi ei ole piisavalt ning olemasolevate võimaluste vahel on keeruline orienteeruda.

Samas ei ole küsimus ainult keelekursuste arvus. Noorel on vaja ka võimalusi, kus ta saab eesti keelt päriselt kasutada, harjutada ja teistega suhelda. Noorega töötaval inimesel peab omakorda olema lihtne leida talle sobiv võimalus.

Mida me katsetasime?

Projektis „*Language Ladder*“ töötasime välja teenusmudeli, mis toetab noorte eesti keele õppimist praktiliste ja noortele tähenduslike tegevuste kaudu. Kolme kuu jooksul toimus igas grupis 12 kohtumist, milles osales kuni 15 noort. Keeleõpe on lõimitud tegevustega, mitte eraldiseisev õppetöö: tegevuste käigus omandatakse ja kasutatakse uut sõnavara ning pooled tegevustest valivad noored ise.

Mudeli oluline osa on järk-järgult kasvav vastutus. Noored saavad samm-sammult suurema rolli grupi tegevuste kavandamisel ja elluviimisel, mis aitab kujundada iseseisvust ja hoida grupi toimimist ka pärast juhendaja rolli vähenemist.

Mudel tugineb Tallinna Ülikooli märkamatu keeleõppe metoodikale ([Rüütmaa, Aruvee 2023](#)). Metoodika lähtub sellest, et keelt saab õppida ükskõik millise tegevuse kaudu ja et õppija vajab keelt uues keskkonnas toimimiseks, mitte keele enese pärast. Läbiviija ei pea olema keeleõpetaja. 2027. aasta kevadel ilmub Tallinna Ülikooli poolt projekti raames koostatud teadusartikkel, mis põhineb Ukraina noorte seas läbi viidud märkamatul keeleõppel.

Kokkuvõte

Need tähelepanekud näitavad, et noorte keeleõppe toetamisel on vaja nii piisavat formaalset õpet kui ka võimalusi eesti keelt päriselt kasutada. Kool, noorsootöö, huvitegevus ja teised noortega töötavad inimesed saavad siin üksteist täiendada. Tegevuspõhine keeleõpe ei lahenda kõiki keeleõppega seotud vajadusi, kuid võib olla oluline tugi neile noortele, kelle jaoks klassiruumist üksi ei piisa.

Projekti „Language Ladder: Learning And Nurturing Growth Using Adaptive Guidance & Education for Refugee Youth in Estonia and Poland“ viiakse ellu koos Tallinna Ülikooli ja Poola organisatsiooniga Dobra Fabryka. Rahastatud Euroopa Liidu poolt. Publikatsioon väljendab üksnes autorite seisukohti ega pruugi kajastada Euroopa Liidu ega Euroopa Sotsiaalfondi Rakendusameti seisukohti.

